

שבעת החטאים הקרדינאליים

או

שבע המידות הרעות (בנצרות)

שלום. אלוהים מברך אתכם ידידי היקרים. ברוכה היא השעה הזו.

הבטחתי לתת לכם הסבר פסיכולוגי למשמעות שבעת החטאים הקרדינאליים. מה שנקרא חטא הוא הביטוי החיצוני, במעשה או במחשבה, של סטייה וחוסר בגרות פסיכולוגיות. במילים אחרות, התוצאה של עיוות פנימי מייצרת את מה שנקרא "חטא". המכנה המשותף לכל החטאים הוא חוסר בגרות של הנשמה, מה שגורם לה אי יכולת להתייחס [relating], לתקשר [communicating] ולאהוב. במונחים הרחבים ביותר, חטא הוא חוסר אהבה. אדם לא בוגר אינו מסוגל לאהוב. במצב זה כל אחד הוא אנוכי, אגוצנטרי [מרוכז בעצמו], עיוור ולא מסוגל להבין אחרים. חוסר בגרות פירושה נפרדות. בנפרדות, אדם לא אוהב ולפיכך הוא שרוי "בחטא". חטא, במונחים פסיכולוגיים, הוא נזירות. ההבדל היחיד בין הגישה הרוחנית לזו הפסיכולוגית הוא שהגישה הרוחנית שמה דגש על התוצאה, בעוד הגישה הפסיכולוגית מראָה את סיבות-היסוד [underlying causes] ואת הזרמים והמרכיבים השונים המובילים לנפרדות, לנזירות, או לחטא.

החטא הגדול הראשון הוא **PRIDE**, גאווה. דנתי בו בעבר [ראו הרצאה 30, "רצון-עצמי, גאווה ופחד"]. כולכם מכירים את מקורה, סיבתה, תוצאותיה ותופעות הלוואי של הגאווה. בקיצור נמרץ: גאווה היא תמיד פיצוי על רגשי נחיתות ואי כשירות. [העובדה] שתוצאות הגאווה חייבות להוביל לנפרדות לא מצריכה הסברים.

החטא הגדול השני הוא **COVETOUSNESS**, חמדנות. שוב, ידועה לכם משמעותה העמוקה של החמדנות מהרצאות העבר. אם אתם חומדים דבר מה שאינו ברשותכם אתם מעוורים את עצמכם, משום שאתם מאמינים שאם יהיה לכם את מה שאתם רוצים הדבר יעניק לכם אושר, כאשר לאמיתו של דבר, אושר הוא מצב פנימי שאין כל אפשרות להשיגו באמצעים חיצוניים. אתם גם עיוורים כאשר אתם מתעלמים מן הסיבות הפנימיות לכך שאין לכם את מה שאתם רוצים שיהיה לכם.

בחיפושכם אחר הבנה-עצמית הגעתם להבנה שכל דבר שחסר בחייכם, בתנאי שהמשאלה שלכם בריאה, חסרונו נגרם מקונפליקט בתוככם. הקונפליקט הוא שאתם פוחדים – באופן לא מודע אולי – מן הדבר שאותו אתם רוצים יותר מכל. ייתכן שיש לכם רצונות [desires, השתוקקויות] ואינכם ערים למכשולים הרבים להגשמתם. לבסוף, ייתכן שאפילו אינכם ערים למה הוא הדבר שאתם מייחלים לו באמת. בנסיבות אלה אתם עשויים לקנא באחרים ולחמוד את מה שיש להם, משום שאינכם יכולים לפתור את הבעיות שלכם עצמכם אשר מונעות מכם להגשים את עצמכם. הדבר שאתם חומדים עשוי להיות תחליף לצרכים האמיתיים שלכם, שיתכן כי אינכם מודעים להם.

חמדנות, בדומה לגאווה, מפרידה אתכם מאחרים ומן העצמי האמיתי שלכם. שתיהן מובילות לניכור-עצמי ונובעות ממנו; שתיהן הפוכות לאהבה, לתקשורת, ולהתייחסות לאחרים. מידות מגונות אלה אינן מאחדות אלא מציבות אתכם בנפרד ומעל, במקום מיוחד ומבודד שאתם חושבים שמישהו אחר מחזיק בו. כל זאת הוא עיוורון פנימי המוביל לאנוכיות חיצונית ולנפרדות.

החטא הגדול השלישי הוא **LUST** - תאוה. פעמים רבות מאוד התאוה אינה מובנת כראוי. [אנשים] מאמינים שהיא מתייחסת למיניות, אבל תאוה היא לא בהכרח מינית. עכשיו, מה פירוש תאוה? פירושה כל סוג של תשוקה עזה, בין אם היא קשורה למיניות או לא, שמתמכרים אליה ברוח של אגוצנטריות או בידוד. זו העמדה הילדותית שאומרת, "אני רוצה שיהיה לי, שאקבל", בלי רוח של הדדיות אמיתית. האדם אולי מוכן לתת, בתנאי שהוא מקבל את מה שהוא רוצה, אבל הדגש הבסיסי מוצב באופן סמוי על העצמי במקום על הדדיות. הדדיות אמיתית אינה אפשרית בלי היכולת לזנוח, ולשאת בסבלנות, את זה שלא תמיד תקבלו את מה שאתם רוצים. הבגרות לשאת תסכול ולזנוח את רצונכם האישי היא תנאי מוקדם להדדיות אמיתית. כאשר הצורך לקבל הוא כוח רעבתי [a greedy force], שהוא אנוכי במהותו, כי אז ניתן לדבר על תאוה.

כפי שאמרתי לעתים קרובות, קל ללכת שולל, משום שככל שהצורך האנוכי קיים בצורה חזקה יותר, כך האדם עשוי להקריב יותר, להיכנע [submit] יותר ולהיות קדוש מעונה. כל זאת הוא מניפולציה לא-מודעת שנועדה להשליט את רצונכם האישי. היות שהנטייה לכך היא סמויה וחבויה, ותכופות לא קשורה לתאוה מינית, ייתכן שלא ברור שזו תאוה. אולם לכל בני האדם יש משהו מזה. היכן שיש זרם מאלץ וצורך דוחק, שם קיימת תאוה. היא קיימת אצל כולכם, והיא חזקה אף יותר כל עוד אינכם חווים אותה במודע. אתם עשויים להונות את עצמכם משום שמה שאתם חושקים בו בתוקף שכזה עשוי להיות דבר קונסטרוקטיבי כשלעצמו, אבל אתם הילד המשתוקק, הנוזקק, שרוצה להיות מרכז היקום. הצורך המשתולל, שאתם עשויים להיות מודעים אליו או לא, מנותק מן הסיבות שחוללו את חוסר ההגשמה המקורי. בבורותכם, הצורך – התאוה – מתנפח למימדים בלתי נסבלים ואתם נעשים מתוסכלים יותר משום שאינכם רואים את התרופה, שהיא שינוי הכיוון הפנימי.

במילים אחרות, צורך לא מוגשם שאינו מזוהה ונותר בצורתו הראשונית, המקורית, מייצר תאוה. בה במידה שאתם נעשים ערים לצרכים האמיתיים שלכם, כך הבגרות שלכם גדלה אוטומטית. כאשר הצורך איננו מודע מתרחשת התקה [displacement] ואתם רודפים בתאוותנות אחר צורך תחליפי. לא משנה עד כמה לגיטימי, בונה או רציונאלי עשוי הצורך כשלעצמו

להיות, המרדף אחריו מצביע על חוסר בגרות. ככל שהצורך דוחק יותר, כך התסכול חייב להיות גדול יותר. לא משנה האם מדובר בתשוּקָה מינית, בתאוות כוח, בבצע כסף, בלהיות אהודים, או בחפץ מסוים. כאשר רגשות אלה נחקרים והצורך המקורי נמצא, ניתן להתחיל לפוגג את התאוה. עם הצורך האורגינאלי ניתן להשלים, אך לא עם צורך שהוא תחליף. אם הצורך המקורי עודנו ילדותי והרסני, הוא יכול להתבגר רק על ידי הוצאתו החוצה בגלוי. צורך מודע יכול להתבגר למצב הדדי שבו שני אנשים מזהים ומבטאים את הצרכים של כל אחד מהם בדרך שעוזרת זה לזה למצוא הגשמה. צורך לא-מודע חייב תמיד להיות חד-צדדי ואנוכי.

ההנחה שהיצר המיני כשלעצמו הוא תאוה וחטא היא עיוות מוחלט. כפי שאמרתי לעתים קרובות, המיניות היא אינסטינקט טבעי ובריא. אם היא מבשילה כראוי, היא משתלבת עם הדדיות ומובילה לאהבה ואיחוד. אם המיניות נותרת נפרדת, זוהי תאוה, אך היא לא יותר גרועה מתאוות כוח, כסף, תהילה, להיות צודקים תמיד, או כל תאוה אחרת.

החטא הגדול הרביעי הוא **ANGER**, כעס. מהו כעס ידידי? כעס הוא תמיד שקר, במובן מסוים. ההרגשה המקורית היא לעתים קרובות הרגשת פגיעה. אילו הודיתם בהרגשה המקורית, לא היה לכם צורך לכעוס. בגאווה, בגלל הנחיתות, אתם מרגישים מושפלים כאשר אתם נפגעים, משום שנתתם למישהו אחר את הכוח לפגוע בכם. לכן אתם מחליפים את הכאב המקורי בכעס. הכעס נדמה פחות מביש, מציב אתכם מעל לאדם האחר במקום להרגיש את הפגיעות שלכם, שנראית כמו מקום של נחיתות. הכעס מרים אתכם מעל לעמדה האמיתית שבה מצאתם את עצמכם – זו שבה אתם פגועים. בגאווה, אתם משקרים לגבי ההרגשה האמיתית שלכם.

כך הכעס והגאווה קשורים זה לזה. השקר הוא שקר של הונאה-עצמית ולכן של ניכור-עצמי. זו התקה [displacement]. כך השקר גורר תוצאות שליליות, בעוד ההודאה ברגשות שלכם לא עושה זאת.

פגיעה שהיא נקייה מכעס לא יכולה להשפיע על אחרים לרעה: לפיכך היא לא תחזור בחזרה אל העצמי. אם הרגש הראשוני – כאב או פגיעה – כבר אינו מודע, או אם הוא מתערבב עם הרגש המשני, כעס, הוא הופך להרסני. בין אם הכעס מתבטא במעשים או במילים ובין אם הוא נביעה בלבד, אין כל הבדל. כאשר אתם מודים שאתם מרגישים פגועים, אינכם מנתקים את הגשר אל האדם האחר; בכעס, אתם כן מנתקים. הרגש האוטנטי, הראשוני, אינו מנוגד לאהבה ולתקשורת, בעוד תחליף הרגש כן.

אתם יודעים שאני נרתע בדרך כלל מן המילה "חטא", משום שהיא מעודדת אשמה לא-בונה שהיא הרס-עצמי. תחת זאת אני מתמקד בתנאים המונחים ביסוד הדבר. עם זאת, בהקשר זה, אני חייב לעשות שימוש במילה זו. כעס המוביל [אדם] להתרחק מיצירת תקשורת, מגישור הפערים בין בני אדם, הינו חטא. כמובן, יש דבר שנקרא כעס בריא, אבל לא עליו אנו מדברים. באמת שצריכה להיות לזה מילה אחרת.

שאלה: ברצוני לשאול כאן שאלה. מדוע ב-Bhagavad Gita כעס נחשב לחטא הגרוע מכל, שמייצר בלבול מוחלט?

תשובה: משום שבכעס, כאשר זו תגובה משנית, אתם כבר לא יודעים מה אתם מרגישים באמת. אתם שרויים בטעות אודות עצמכם ולפיכך אין לכם כל אפשרות לתפוס ולהבין את האדם האחר. ברבים מן החטאים-כביכול האחרים, אתם עשויים להיות מודעים לחלוטין להרגשה המקורית. בגלל כמה חוליות חסרות, ייתכן שאינכם מסוגלים להרגיש אחרת, אבל אתם יודעים מה אתם מרגישים. אך כאשר אתם כועסים, אינכם מרגישים את הרגש הראשוני. רק באמצעות מודעות ניתן לחדור עמוק יותר ולגלות את הפגיעה או הכאב המונחים ביסוד הכעס.

אוכל גם להוסיף שגם רגשות הרסניים רבים אחרים, כגון צרות עין, קנאה או תאוה, מכילים כעס. כעס עשוי להיות מצב תמידי בנשמה, מצב שהוא סמוי מדי, מקנן בחשאי יותר מדי, ויותר מדי חבוי מכדי שניתן יהיה לזהותו. עתה תבינו את הסיבה מדוע התריתי בכם להיות מודעים למה אתם מרגישים באמת. אין זה משנה האם אתם קוראים לכך טינה או עוינות, כעס או שנאה; הם כולם אותו הדבר. רוב בני האדם אף לא ערים לכך שהם מרגישים כעס. אחרי שהם מודעים לכך, קל יותר לגלות את הרגש המקורי שביסודו.

שאלה: מהו כעס בריא?

תשובה: כעס בריא הוא אובייקטיבי, כאשר הצדק מונח על כף המאזניים. הוא גורם לכם לעמוד על שלכם [assert yourself]. הוא גורם לכם להילחם על מה שטוב ונכון – בין אם בנושא שלכם או של אדם אחר, או למען עיקרון כלשהו. אתם אף עשויים להרגיש כעס אובייקטיבי בנוגע לנושא אישי מאוד, תוך השלכת רגש סובייקטיבי על נושא כללי כלשהו. בלתי אפשרי לקבוע האם הרגש הוא כעס בריא או לא על ידי התבוננות רק בנושא עצמו. כעס מן הסוג הבריא נותן הרגשה שונה מאוד מכעס לא-בריא. כעס לא-בריא מרעיל את המערכת שלכם. הוא מזעיק את ההגנות שלכם ובד בבד הוא גם התוצר שלהן. כעס בריא לעולם לא יגרום לכם להרגיש מתוחים, אשמים או במבוכה. הוא גם לא יאלץ אתכם להצדיק את עצמכם. כעס בריא לא יחליש אתכם לעולם.

כל רגש בריא יעניק לכם כוח וחופש, אפילו אם הרגש החיצוני נראה שלילי, בעוד רגש שנראה חיובי לכאורה עשוי להחליש אתכם אם הוא לא כנה ואם פועלים בו התקה ותחבולה מניפולטיבית [subterfuge]. אם הכעס מותר אתכם חופשיים וחזקים יותר ומבולבלים פחות, כי אז זהו כעס בריא. כעס לא-בריא הוא תמיד התקה של הרגש המקורי. כעס בריא הוא רגש ישיר.

שאלה: הם זהו חרון אפו של האל בברית הישנה?

תשובה: כן, נכון.

שאלה: האם יש לזה קשר כלשהו לזעם צודק [righteous indignation]?

תשובה: כן, גם זהו כעס בריא. אולם ידידיי, היו זהירים מאוד בבדיקה-העצמית שלכם. אתם עשויים להרגיש כעס מוצדק לחלוטין בנושא חיצוני כלשהו, אך עדיין אין פירוש הדבר שמה שאתם מרגישים הוא כעס בריא. הדרך היחידה לקבוע זאת היא על ידי האפקט של הכעס עליכם ועל אחרים. רק אתם יכולים לקבוע מהי האמת. רק גילוי-לב מוחלט עם עצמכם יאפשר לכם להבדיל בין השניים.

החטא הגדול החמישי הוא **GLUTTONY**, גרגרנות. במשמעותה העמוקה, הגרגרנות קשורה לצורך. צורך שאינו מוגשם במשך תקופה ארוכה וסוכל שוב ושוב, יחפש לעצמו מוצא. מוצא שכזה, בין יתר האפשרויות הרבות, עשוי להיות גרגרנות. מדוע החוכמה העתיקה מתייחסת לכך כאל חטא? לא רק משום שהדבר הרסני לבריאותכם הפיזית. זו בהחלט לא סיבה מספקת לקרוא לכך חטא. קיימות שפע של פעילויות בחיי האדם שאינן רצויות ומזיקות לבריאותו, אך הן לא נחשבות לחטא. משהו חשוב וחיוני הרבה יותר מונח כאן על כפות המאזניים. אם אינכם מודעים לצרכים המקוריים שלכם ולפיכך אינכם יכולים לפעול להגשמתם דרך הסרת המחסומים הפנימיים, כי אז אינכם יכולים להגשים את עצמכם. אינכם יכולים להגשים את הפוטנציאלים שלכם [להוציא את היכולות שלכם מן הכוח אל הפועל]. אינכם יכולים להיות מאושרים ולהעניק אושר. אינכם יכולים לפרוש/לגולל את היכולות היצירתיות שלכם. אינכם יכולים לתרום אפילו דבר קטן לחברה האנושית והתפתחותה. כל בני האדם, לא משנה עד כמה אתם מסתכלים עליהם מלמעלה או רואים אותם כחסרי חשיבות, ניחנו באפשרות לתרום באופן כלשהו לתוכנית האבולוציונית. אך רק אם הם מגשימים את עצמכם הם יכולים לתרום. הם אינם יכולים להגשים את עצמם כאשר הם לא-מודעים לצרכים האמיתיים שלהם ולסיבה מדוע הצרכים האלה נותרים לא מוגשמים. ככל שהם מבינים את הסיבות, ובכך מקרבים את ההגשמה יותר ויותר, כך הם יכולים לתרום משהו למאגר העצום של כוחות קוסמיים ולהשפיע על האבולוציה ועל ההתפתחות הרוחנית הכללית. הגשמתו ואושרו של כל אדם הכרחיים לאבולוציה כולה. לא יהיה זה הוגן לומר שחוסר הגשמה הוא תמיד בגלל אנוכיות. זו עשויה להיות אנוכיות, או זו עשויה להיות דאגה-עצמית [self-concern] ילדותית. אולם יש חלק אחד נוסף בנפש/פסיכה שתופס כי רק מתוך אושר ניתן לתרום, והאדם מפסיד בכך שהוא לא תורם. הרגשת החמצה המכרסמת גורמת לכם לשאוף, ואם אתם שואפים בכיוון הנכון, אתם תפנו בסופו של דבר פנימה ותחפשו את הסיבה לחוסר ההגשמה שלכם. לעומת זאת, יש שפע דרכים שגויות לשאוף, אשר מביאות רק הקלה זמנית מסיר-הלחץ הפנימי. אחת מהן היא גרגרנות. כפי שצינתי קודם לכן, יש גם צורות רבות אחרות של התמכרות, כמו למשל אלכוהוליים.

שאלה: יש פסיכולוגים הטוענים שאוננות היא התמכרות ראשונית. האם היא קשורה לגרגרנות?

תשובה: הייתי אומר שהדבר תלוי מאוד בתכיפות ובגיל האדם. עד דרגה מסוימת, אוננות היא דבר נורמלי. אם האוננות היא מנהג קבוע בבגרות, היא בהחלט קשורה לגרגרנות, אף שההתקה של הצורך האמיתי היא פחות גדולה. קל יותר לראות שהצורך האמיתי הוא כמיהה ליחסים מתגמלים על בסיס בוגר. בגרגרנות, ההתקה היא כה מרוחקת, עד שקשה יותר לזהות את הצורך האמיתי שביסודה. עם זאת, גם האוננות היא תחליף. היא עשויה להיות דרך מוצא קלה להשגת הקלה ופורקן, אך בלי להסתכן במעורבות ובאחריות הכרוכות במערכת יחסים אישית.

החטא הגדול השישי הוא **ENVY**, קנאה. שוב, אינני צריך להיכנס לעומק העניין משום שכבר כיסיתי אותו בעבר. מה שאמרתי אודות חמדנות חל גם על קנאה. שוחחתי על הקנאה בהזדמנויות קודמות רבות.

שאלה: האם יש משהו כמו קנאה בריאה?

תשובה: לא, אין דבר כזה, אף שהקנאה עשויה להוביל, בנסיבות מסוימות, לפעילות בריאה. הבה נאמר שלמישהו אין שאפתנות – ויש דבר כזה, שאפתנות בריאה – ואדם זה הוא חסר-מרץ [lethargic], מסתגר, אפאתי ואדיש. אדם זה בא במגע עם

אדם שהוא מרגיש נאלץ לקנא בו, וכך הוא עשוי להיגרר אל מחוץ למצבו המנומנם ואולי אף לעלות על המסלול הנכון. רגש הרסני עשוי להניב תוצאה בונה, בדיוק כשם שרגש שהוא בונה כשלעצמו עשוי להניב תוצאה לא-בריאה. הדבר תלוי במורכבויות הרבות של האישיות האנושית ביחס לנסיבות החיים. אולם העובדה שרגש הרסני עשוי להניב תוצאות חיוביות במקרים מסוימים אינה הופכת את הרגש עצמו לחיובי, בריא או בונה.

החטא הגדול השביעי הוא **SLOTH**, עצלות. עצלות היא האדישות והאפאתיה שציינתי זה עתה. עצלות מייצגת את פתרון-הדמה של נסיגה/הסתגרות מלחיות ולאחוב. היכן שקיימת אפאתיה, יש דחיית החיים. היכן שקיימת אדישות, יש עצלות של הלב שאינו יכול להרגיש ולהבין אחרים – ואינו יכול, לפיכך, להתייחס אליהם. שום דבר לא מניב יותר בזבוז מאשר עצלות, או אפאתיה, או נסיגה/הסתגרות – לא משנה איזה שם תתנו לזה. אדם בעל עמדה חיובית ובונה כלפי החיים לא יהיה עצל. אדם שאינו עסוק בביטחון אישי לא ייסוג [מן החיים] ולפיכך לא יהיה אפאתי. עצלות תמיד מצביעה על אנוכיות. אם אתם חוששים מדי על עצמכם, לא תסתכנו ביציאה החוצה והושטת יד לאחרים. כל מי שמושיט יד לוקח את הסיכון להיפגע ומקבל סיכון זה כדבר כדאי.

כשאתם עצלים, אינכם נותנים סיכוי לחיים, לעצמכם או לאחרים. שלילת-חיים זו אינה יכולה להיפתר לעולם, אלא אם אתם מתחילים לראות את האנוכיות והדאגה-העצמית הבסיסיות הללו כדבר לא-בריא. עצלות היא אחד ממנגנוני-ההגנה בהם דנתי. מתוך הפחד שלכם להיפגע, אתם מגוננים על עצמכם באמצעות עצלות ואדישות כלפי כל מה שנותן-חיים. לכן העצלות קרויה חטא, ובצדק.

שאלה: מה קורה עם חיים, מנקודת מבט רוחנית, שבזבוז בעצלות?

תשובה: יש לחזור על החיים שוב ושוב עד שהאדם שולף את עצמו מהם סופסוף. אתם מבינים, חל כאן חוק שאותו אתם רואים סביבכם לעתים תכופות: ככל שאתם לכודים יותר במעגל קסמים שלילי, כך קשה יותר לצאת ממנו. ככל שאתם שקועים יותר בקונפליקטים ובבעיות שלכם עצמכם – שבניתוח האחרון נוצרים רק משום שאינכם רוצים לצאת מהם ולהשתנות – כך השינוי נעשה קשה יותר [כך קשה יותר להשתנות]. ככל שאתם בורחים יותר מלהתמודד עם עצמכם וממשיכים להתנגד לשינוי, כך הקושי הולך וגדל. הדבר נמשך עד אשר חייכם החיצוניים נעשים כה בלתי נסבלים עד שהאומללות עצמה גורמת לכם לבסוף לרצות להתמודד עם הדבר ולהשתנות.

אם ניתן לאזור את הרצון להשתנות לפני שהחיים נעשים כה בלתי נסבלים, ניתן להימנע מאומללות רבה. משום כך אתם רואים לעתים תכופות שאנשים נותרים לכודים בבעיותיהם הפנימיות כל עוד הם מצליחים "להסתדר" איכשהו. הם ניגשים ברצינות למלאכת ההשתנות רק כאשר החיים כבר לא נסבלים עליהם. הדבר נכון גם בקנה מידה גדול יותר. אם החיים מבזבזים בעצלות שוב ושוב, כי אז נסיבות הגלגול עשויות להפוך להיות כל כך לא נעימות עד שהישות מתעשתת לבסוף ונאבקת לצאת מהן.

לרוע המזל, העצלות בוחרת בדרך הקלה לעתים קרובות מדי, כל עוד הנסיבות אינן גרועות מדי. הדבר יוצר עבור החיים הבאים תנאים שמקשים על חיי עצלות משום שאינסטינקט השימור-העצמי נוטל לבסוף את הפיקוד כאשר הנסיבות נעשות גרועות דיין. השאלה מתי תגיע נקודת המפנה תלויה באדם. נקודת המפנה עשויה להגיע בגלגול חדש וקשה יותר, או היא עשויה להתרחש במהלך החיים הנוכחיים.

שאלה: תהיתי מדוע חלק מן החטאים שדינם מוות הם תוצאות במקום סיבות. כמו כן, שנאה ופחד אינם מוזכרים. גם הם מהווים סיבה ותוצאה בעת ובעונה אחת.

תשובה: הלימוד הדתי מדבר לעתים קרובות על התוצאה ולא על הסיבה. לפניכם, האנושות לא היתה מוכנה לצלול עמוק די הצורך כדי לראות את הסיבות. הטוב ביותר שניתן היה לצפות לו היה למנוע אנשים ממעשים הרסניים, גם אם הסיבות שביסודם לא הוסרו מתוך האינדיבידואל. לפחות ההידבקות והתוצאות החיצוניות הישירות של המעשים ההרסניים הופחתו, גם אם לא סולקו לחלוטין. אתם יודעים עד כמה מדבקת ההתנהגות האנושית. מחשבות ורגשות מדבקים גם הם. במילים אחרות, התנהגות חיצונית תשפיע על התנהגות חיצונית, בעוד מחשבה משפיעה על מחשבה, ורגשות לא-מודעים משפיעים על רגשות לא-מודעים. המעשים המדבקים, לפחות בצורתם הגסה ביותר, נשמרו תחת פיקוח. זו הסיבה מדוע לפניכם, היתה התמקדות גדולה יותר בתוצאה מאשר בסיבה. עתה משהאנושות מתפתחת, יותר תשומת לב חייבת להינתן לסיבות הפנימיות.

שאלה: ומדוע הפחד לא מוזכר?

תשובה: משום שהפחד הוא לא פעולה [act]. הוא רגש לא-רצוני. הוא תוצאה של רגשות רבים אחרים ולא ניתן להסירו באמצעות התראה ישירה שאומרת אל תפחד. עם הפחד ניתן להתמודד רק בתהליך של הבנה פסיכולוגית, ובהמסת הסיבה

שביסודו. אם תאמרו לאנשים, "אסור לכם לפחד כי זהו חטא", הדבר לא ימנע מהם לפחד; הם יהיו אפילו יותר מפוחדים. אך אם הם מגוללים לאיטם את תהליכי הסטיות הרגשיות שלהם, אם הם מבינים אותם ומתקנים תפיסות כוזבות, אזי הם יראו שהפחד האי רציונאלי הוא תמיד אנוכי ומפריד, והם יחדלו למצוא סיבה לפחד אי רציונאלי שכזה. אותו הדבר פחות או יותר תקף גם לשנאה ולכעס.

שאלה: כיבוש הפחד במתי [Matthew] נעשה באמצעות אמונה באלוהים. איך היית קושר זאת ללימוד שלנו?

תשובה: כפי שכולכם כבר יודעים, אמונה באלוהים בדרך אותנטית, בטוחה, עמוקה וכנה, יכולה להתקיים רק אם יש לכם תחילה אמונה בעצמכם. בה במידה שאתם חסרי אמונה בעצמכם, אינכם יכולים להיות בעלי אמונה באלוהים. כן, אתם יכולים להלביש על עצמכם אמונה מבחוץ ולהונות את עצמכם לגביה, מתוך צורך להיצמד לסמכות אהבת, אך זו לא יכולה להיות אמונה אמיתית, אלא אם האמונה בעצמכם הבשילה בתוכם. עכשיו, איך תוכלו להאמין בעצמכם, אלא אם אתם מבינים את עצמכם הרבה ככל האפשר? כל עוד אתם אובדי עצות ומגששים באפלה לגבי ההשפעה שלכם על אחרים ולגבי ההשפעה שיש לחיים ולאחרים עליכם, אתם מתעלמים מפיסות מידע חיוניות אודות חיי הנפש שלכם עצמכם. בורות היא תוצאה של חוסר נכונות פנימית לגלות את האמת, חוסר נכונות שלעתיים תכופות איננה מודעת. התגברות על ההתנגדות הפנימית תגרום לכם להיטיב להבין את עצמכם ולרכוש אמונה מוגברת בעצמכם, ולפיכך באלוהים. רק בדרך זו ניתן לכבוש את הפחד.

שאלה: נראה לי ששבעת החטאים הקרדינאליים מהווים הסבר מעודן יותר לעשרת הדיברות, שבהחלט מבוססות על פחד, או יוצרות פחד כשבאים ליישם אותן.

תשובה: כן. כל תורה, על ידי שימוש לא נכון ופרשנות לא נכונה, תיצור פחד. דיבר קשיח, אם מכריזים עליו בלי האפשרות לגלות את המחסומים שביסוד היכולת לציית לדיבר זה, יניב פחד ואשמה, ולפיכך שנאה. היום כבר לא אפשרי וגם לא בונה לבני אדם רק לציית לדיברות במעשיהם. היות שזה לא מספיק טוב, העצמי הפנימי ביותר שלכם יהיה מפוחד, אפילו אם המעשים שלכם הולמים לחלוטין ומצייתים לדיברות. הסמכות הסופית איננה מחוץ לעצמכם, אלא מוטבעת בנפש/פסיכה שלכם עצמכם. יש הבדל עצום בין דרישותיו הפרפקציוניסטיות של העצמי האידיאלי שלכם [your idealized self] לבין החיים הפרודוקטיביים שהעצמי האמיתי שלכם רוצה שתנהלו.

שאלה: שמת לי לב שהחטאים האלה הם נזילים. הם כמו ניגרים זה לתוך זה. לפעמים הם נראים כמו הפכים, כמו להנגיד עצלות מול חסרונות או גרגרונות. הם לא הפכים מדויקים, אך באופן מסוים הם כן; ועם זאת הם יכולים להתקיים בעת ובעונה אחת. אני תוהה האם יש קשר מובהק כלשהו, נאמר, בין עצלות לגרגרונות?

תשובה: השניים הם הפכים משום שהגרגרונות היא הושטת יד חמדנית החוצה, שנובעת מצורך מתוסכל, בעוד העצלות היא נסיגה באדישות ואיננה מושיטה יד החוצה. אולם העצלות והגרגרונות, לשתייהן מכנה משותף: חוסר מודעות לצורך המקורי. שתייהן מכילות פחדנות המונעת מאנשים לגלות את הצורך האמיתי ולשנות את התנאים המונעים הגשמה, כלומר דאגה-עצמית ילדותית ואנוכיות. היות שהן העצלות והן הגרגרונות נובעות מבלבול ואי סדר, הן יוצרות עוד מאותו הדבר. נכון בהחלט שכל החטאים הללו מתערבבים ביניהם וחופפים. הם עשויים לסתור זה את זה, ובכל זאת להתקיים בד בבד. זה כך משום שלכולם יש אותו מכנה משותף. היות שהאישיות האנושית נמצאת בקונפליקט ואינה חד-מימדית, רמה אחת של האישיות עשויה לאמץ עמדה המנוגדת לרמה אחרת. כולכם מצאתם סתירות כאלה בתוך עצמכם ואצל אחרים. זו הסיבה מדוע אנשים בוגרים לא יחשבו לעולם על אדם אחר כעל דבר זה או אחר. הם יתפסו את הסתירות בן האדם ויהיו מסוגלים ליישם את הידע הזה על מקרים אינדיבידואליים בסביבתם. החטאים, וכן כל הדיברות, מייצגים נטיות אוניברסאליות. הנפש/פסיכה האנושית אינה מופרדת למדורים מוגדרים היטב, כשלמדור אחד אין כל קשר לאחר; תחת זאת, מדור אחד מפעיל את האחר ומשפיע עליו; כך גם לגבי החטאים הללו.

שאלה: ממה שאמרת אם כך, אין הבדלים של ממש בכובד המשקל של שבעת החטאים שדינם מוות? לעתים נאמר שהעצלות גרועה מן הגאווה.

תשובה: הערכה כזו היא קשה לביצוע ועשויה להטעות. אולי נכון שעל עצלות קשה יותר להתגבר משום שהיא לא-פעילה/נרפית. העצלות משתקת את הכישורים, ולפיכך נמשכת זמן רב יותר. אולם כל שבעת החטאים הם סימפטומים לאותן סיבות-יסוד.

שאלה: רציתי לשאול על יראת אדוני. בתנ"ך נאמר כי "תִּתְחַלֵּת חֻכְמָה, יִרְאַת יְהוָה" [משלי פרק ט' פסוק י']. האם הבנו כראוי את היראה, את הפחד: האם התפתחנו מעבר לו?

תשובה: כבר עסקנו בשאלה זו בעבר. זו שאלה של סמנטיקה [חקר משמעות המילים] ושל תרגום שגוי. המילה "פחד" היא מטעה ומזיקה ביותר. המשמעות המקורית היא "כבוד" או "יראת-כבוד" לנוכח גדולת הבורא. גדולתו האינסופית של אלוהים היא כזו שאף אדם לא יכול להבינה, אפילו לא בקירוב. ככל שאתם צומחים לכלל בגרות רגשית ורוחנית, אתם תופסים את המגבלות שלכם עצמכם בהבנת גדולתם של הבריאה והבורא. זוהי יראת-כבוד שנובעת מחוכמה. עם זאת, החוכמה לא טמונה בעמדה הלא-בריאה שלפיה אתם הופכים את עצמכם ל"חוטא" קטן ומלקים את עצמכם על החזה, או מפחיתים בערככם. במעשה זה, אתם תפחיתו בערכו של הבורא. רק אדם לא בוגר מאוד, תינוק רוחני, יתעלל בעצמו/ינאץ את עצמו, בלי לדעת שהוא אינו יכול בשום אופן לתפוס את המיינד האוניברסלי: אלוהים. ידיעת הדבר היא חוכמה. ככל שאתם צומחים יקרה לכם לפעמים, אולי למספר רגעים קצרצרים בתקופת חיים שלמה, שתחושו את חוסר היכולת שלכם להבין את אלוהים. ברגע שאתם נעשים מודעים לחוסר היכולת הזו, גדולתכם כבר רבה יותר משהיתה כאשר התעלמתם ממנה.

שאלה: האם יראת יהוה איננה אלמנט מתוך הדתות העתיקות שבהן היה לדת אופי מעניש?

תשובה: כן, הדבר נובע גם מן העת ההיא. אך קיימת גם השאלה של תרגום שגוי, אולי בגלל שיירי העת הקדומה ההיא.

שאלה: מה בנוגע לחטא מנקודת מבט רוחנית? אם אינך מבצע את החטא בפועל, אף שאתה חושב עליו, אבל מתוך פחד או כל סיבה אחרת לא מוציא לפועל את מעשה החטא, האם זה עדיין נחשב לחטא?

תשובה: ישוע אמר את כל שיש לומר בנושא. ההבדל בין מעשה, רגש או מחשבה אינו גדול אף לא כמחצית ממה שבני אדם רוצים להאמין. הדבר קורה בייחוד כאשר אי ביצוע המעשה הוא בגלל פחד ולא בגלל אהבה והבנה. אתם יודעים שלכולכם יש הילה. מה שאתם מרגישים וחושבים עולה/נובע מתוככם ונקלט תמיד בדרך כלשהי על ידי אחרים. ככל שרמת התודעה של האחרים גבוהה יותר, כך הם עשויים להיות ערים יותר לנביעה שהם קולטים מכם. ככל שרמת מודעותם נמוכה יותר, כך הם יהיו פחות ערים לכך, אך באופן לא-מודע הם עדיין ידעו. מכאן שה"חטא" שלכם משפיע על אחרים גם אם אינו מוצא אל הפועל.

מצד שני, אם אתם מדחיקים רגשות ורצונות אלה מתוך פחד ואשמה, התוצאות גרועות אף יותר. לעולם לא תגיעו אל השורשים ולא תבינו מה גורם לכם להרגיש כך. לא תקבלו את עצמכם כפי שאתם כעת, ותונו [deceive] את עצמכם להאמין שאתם אדם מפותח יותר מכפי שקרה שאתם [more evolved person than you happen to be]. אולם אם אתם מודים בגלוי ברגשות וברצונות שלכם, אם אתם מכירים בהם בתוך עצמכם ומתייצבים מולם, כי אז אתם יכולים לגלות את הסיבות שביסודם. כך תעשו את הדבר היחיד שישחרר אתכם מפחד ואשמה.

שאלה: בעיתון של היום, הארי גולדן כתב משהו שאומר שקונפורמיות אין פירושה לגור בבית דומה לבית של השכן, אלא להתגורר בבית כזה כדי להרשים את השכן, או כדי לגרום לו לחבב אותך. אני סבור שזהו הסבר מספק כנראה לקונפורמיות. עכשיו, ברצוני לדעת באיזו מידה אנשים בוגרים מתאימים את עצמם [conform with] לחברה שבה הם חיים?

תשובה: אם נשתמש במילה "conforming", לציית, במובן שבו המילה משמשת בדרך כלל, כלומר לחיות לפי הציפיות של אנשים אחרים, אם מתוך צורך להרשים או מתוך פחד מדחייה, אנשים בוגרים אינם קונפורמיסטים כלל. אולם אין פירוש הדבר שהם מורדים. גם אין זה אומר שהם עושים הכל אחרת מכולם. הם עשויים לעשות דברים מסוימים באותו האופן כמו השכנים, אך רק משום שהם בוחרים לעשות זאת מרצונם החופשי. רק משום שהם חופשיים אין פירושם שהם חייבים לעשות הצגה שלמה כדי להוכיח שהם לא קונפורמיסטים. אנשים קונפורמיסטים מרגישים הכרח למרוד לעתים תכופות ולעשות בדיוק ההפך ממה שהם רוצים לעשות רק כדי להראות שהם שונים. זהו צידה השני של המטבע ונובע מאותו השורש כמו התנהגותם של אנשים שאינם יכולים לבצע בחירות עצמאיות משום שאינם יכולים להסתכן בלהיות שונים. הביטוי החיצוני אינו מראה האם אדם הוא קונפורמיסט או לא. מה שקובע הוא הרוח הפנימית, המניע. אנשים שחיים כמו האחרים סביבם עשויים לעשות זאת מתוך חוסר ביטחון, מתוך צורך לציית או מתוך חופש לבחור בדרך חיים זו באופן בלתי תלוי, משום שהם אוהבים אותה. כאשר אנשים עושים את הכל אחרת מתוך מרד, הצורך הבסיסי שלהם להתנהג בקונפורמיות נחשף. הם מורדים בצורך ובחוסר הביטחון בתוכם, במקום בחברה. מרד כזה איננו חופש. תכופות הוא גורם לאנשים לעשות בדיוק את ההפך ממה שהם רוצים באמת. אולם קיימת גם האפשרות שאותם בעלי האומץ להיות שונים עושים זאת ברוח חופשית.

שאלה: שאלה זו מתייחסת ל"אהבה האחת והיחידה". האדם הבוגר, כך נראה, מעניק אהבה בקלות רבה ובהחלט ירצה משהו בתמורה [כך במקור]. אם אדם הוא, נאמר, שבעים וחמישה אחוזים בוגר ומקבל הרגשה נפלאה מהענקת אהבה, כי אז

נראה שמושא האהבה איננו חשוב במיוחד. איך יכול אדם בוגר כזה, שזקוק ורוצה להעניק אהבה, שמסוגל להעניק אותה, ליישב זאת עם מה שאומרים הרומנטיקנים על שני אנשים שנפגשים, ולפתע פתאום, זהו זה! תשובה: הבלבול כאן גדול. ראשית, יש הרבה סוגים שונים של אהבה. נכון בהחלט שאדם בוגר יכול לאהוב אנשים רבים בצורות רבות ושונות. למען הבהירות, הבה נעשה שימוש במילים "חמימות" ו"הבנה". רגשות אלה ניתן להרגיש אפילו כלפי אנשים שאינם מחזירים אהבה באופן אקטיבי לאדם הבוגר. אולם אותו אדם בוגר עצמו בהחלט לא יטפח אהבה ארוטית, אהבה בין המינים, כאשר האהבה אינה מוחזרת. יחסים בוגרים ומתגמלים הם הדדיים; הם לא יכולים להיות חד-צדדיים. תהיה זו אי הבנה גסה להאמין שגברים ונשים בוגרים יכולים לאהוב כאשר הם שנואים. הטוב ביותר שניתן לצפות לו הוא שהם לא ישנאו בתמורה משום שהם לא דפנסיביים. הם לא מעורבים והם אובייקטיביים, ולכן הם חשים מדוע האדם האחר שונא. עם זאת, הם לא ישאפו למערכת יחסים במקרה זה, ואפילו לא לידידות שטחית. גברים ונשים בוגרים יגלו הבנה ויראו חמימות בדרגות שונות לאנשים שונים. הם יתייחסו לאנשים רבים בצורות שונות. אולם באהבה בחיי נישואים, אהבה מחויבת, הדדיות היא תנאי מוקדם למערכת יחסים בוגרת. אין פירוש הדבר שהשניים מרגישים את אותו הדבר תמיד ובאותה עוצמה; אהבה בחיי נישואים לא ניתן למדוד במונחים אלה. מערכות יחסים משתנות, יש בהן עליות ומורדות, אבל בסך הכל חייבת להיות הדדיות. את מצרפת כאן יחד שני סוגים שונים של אהבה – יחסי אנוש כללים ואהבה ארוטית – וזו הסיבה לבלבול שלך.

שאלה: באהבה בחיי נישואים, האם אפשר שהבעל אולי יאהב יותר בהתחלה, ואחר כך האישה, ואז זה שוב ישתנה?

תשובה: כמובן. אולם זה עשוי להיות קשור גם למשהו אחר מאשר לאהבה במובנה האמיתי. ייתכן שבזמן כלשהו הצורך וחוסר הביטחון של אדם אחד עשויים להיות גדולים יותר, ואז אדם זה מבטא תלות. כאשר הצורך סופק, התמונה עשויה להשתנות.

שאלה: האם גורם ההתאמה הגדול ביותר והטוב ביותר בקשר נישואים אינו היכולת להצמיח לאיטך את היכולת לראות את אלוהים בבן או בת הזוג?

תשובה: דבר זה חל על כל סוגי היחסים האנושיים.

שאלה: אני נעשה מודע לסוג חדש של רגש/הרגשה. ככל שהדיכאונות, הפחדים וההדחקות מתפוגגים, הנה מגיחה אישיות ללא כל מעורבות אישית ורגשות אישיים, כך שהאדם מבין לראשונה שלאהבה יש שני צדדים: סוג של שלילה וחיוביות, שתיהן במעורבות אישית עם העצמי כמושא. כך האהבה הופכת להבנה ולמעורבות לא-אישית, כמו זו שאדם עשוי להרגיש לזר שאינו חביב עליו במיוחד ושאינו לו כל מעורבות אישית איתו. זוהי רק קבלה. במערכת יחסים אישית, הדבר הופך לתהליך של צמיחה בין שני אנשים, בלי שאלות כמו "מי אוהב יותר". זו נתינה אישית עמוקה, הרגשה מעניינת ביותר. אתה מרגיש כאילו איבדת את גופך.

תשובה: כן, כאילו משהו אחר הפיץ את ההרגשה הזו בתוכך. כאילו איזו הוויה חדשה השתלטה עליך מבפנים. אתה עשוי לחוות את אותו הדבר עם מחשבות, כאילו מחשבה כלשהי נחשבת בתוכך, כאילו לא תהליך החשיבה שלך הוא שחושב, ועם זאת המחשבה היא שלך עד מאוד, אולם היא מגיעה מאזור חדש ולא מורגל בהווייתך. משהו רגוע וחכם יותר חושב ומרגיש דרכך.

על כך אני מדבר שוב ושוב. העצמי האמיתי הוא זה שמגיח לאיטו לחזית, מגיח מתוך כל שכבות המהומה. ככל שאתם לומדים להבין ולקבל את עצמכם כפי שאתם, ולפיכך מיישבים קונפליקטים – לא באמצעות דיכוי ובריחה מהם, לא באמצעות פתרונות-דמה והגנות, אלא באמצעות התמודדות ישירה עם כל מה שקיים בתוכם, באמצעות הבנת הדברים והשוואתם למציאות ולמושגי אמת; ככל שאתם צולחים את נתיב ההתמרה – כך העצמי האמיתי מתחיל להתבטא. כעת, הדבר לא קורה בבת אחת בכל תחומי החיים וההוויה. הוא עשוי להופיע תחילה בתחומים שבהם יושבו הקונפליקטים הפחות חמורים. הצעד הבא יהיה לפתור את הבעיות הקשות יותר אשר חושפות את קיומה של מעורבות עמוקה, סובייקטיבית והרסנית, גם אם אי-מעורבות משמשת כפיתרון-דמה שטחי. במצבו החדש של העצמי האמיתי נחוצה מעורבות עמוקה, אולם בדרך שונה לחלוטין – בדרך שאינה מחלישה ומבלבלת. מעורבות זו היא פרודוקטיבית לכל הנוגעים בדבר וממלאת אתכם – ואת כל מי שנמצא איתכם בקשר – במשמעות שלא יכולתם לחוות [מצב של] חוסר-מעורבות או של תלות ילדותית ומעורבות-יתר.

מנקודה מסוימת בנתיב אתם עשויים למצוא את עצמכם במישור [plateau, מקום ללא התקדמות או נסיגה] שבו אתם חווים, כתוצאה ממאמצים, את העצמי האמיתי מתבטא. אולם אתם עשויים להתרחק משם שוב, כאשר תתמודדו עם הבעיות שלא פתרם עדיין ותחזרו על המחזוריים שכבר צלחתם ברמה עמוקה, עד אשר תגיעו למישור הבא. בזמן כזה, כפי שתיארת, הרגשות שדיברתי עליהם קודם, יראת האל והבנת המגבלות האישיות שלכם לתפוס את הבורא, אלה עשויים להתעורר באותו

הזמן. היבט אלוהי שבכם מתחיל למלא אתכם, תחילה בהרגשה כאילו הוא משהו אחר, ואז הוא חודר ועוטף אתכם מבפנים החוצה, עד אשר אתם יודעים שהוא חלק אינטגרלי מכם: הוא העצמי האמיתי שלכם.

שאלה: אם גבר מתחתן עם אישה בלי להיות מאוהב בה עמוקות – ראשית האם זה wrong? שנית: האם יש אפשרות שעם ההדרכה הנכונה הנישואים האלה יתפתחו יפה? האם יש אפשרות שהם יתאהבו, שהנישואים יתפתחו לרומן אהבה אמיתי, אף שהם התחילו בקרירות?

תשובה: קשה מאוד לענות לך באמירה חד משמעית של נכון או לא. הדבר תלוי בנסיבות רבות מאוד. הוא תלוי במניעים, בסוג הרגשות שכן יש לך, וברצון ובמאמץ המושקעים ביחסים. אולם באופן כללי אוכל לומר שאם המניעים כנים ואם קיימים רגשי חיבה, כבוד וידידות לאדם השני, בתוספת כמה תחומי עניין בסיסיים משותפים, בהחלט ייתכן שנישואים כאלה יתפתחו להיות טובים יותר מאשר נישואים המבוססים על תשוקה בלבד. בנישואים של תשוקה עשויה להיות התעלמות מערכים אמיתיים. אולם אין בכוונתי לומר שאם שני אנשים מאוהבים, הם בהכרח מתעלמים מערכים אמיתיים. ייתכן שהם התאהבו בדיוק בגללם.

מה שאתה אומר הוא בהחלט לא הכלל, אבל הוא ייתכן בנסיבות מסוימות, אם ערכים אמיתיים נתפסים [if real values are perceived]. עם זאת, בדיקה מדוקדקת צריכה להתבצע במקרה זה לגבי המניעים של שני האנשים. לא ניתן לבצע אותה במהירות ובקלות, משום שגורמים עמוקים וחבויים עשויים למלא תפקיד. אפילו מניעים מעוותים ולא-בריאים, כאשר מוציאים אותם סופסוף החוצה, עשויים שלא להיות בעלי השפעה מזיקה. אולם הם יהיו מזיקים ביותר אם האדם לא מודע להם או לא מוכן לטפל בהם.

ידידי היקרים, מי ייתן ותצליחו לספוג ולהפוך לחלק אינטגרלי מכם את החומר שנתתי לכם בכל ההרצאות האלה. הרבה ממנו טרם נספג, ורק נכוונתכם לחרוש הלאה בעבודה זו של מציאה-עצמית תאפשר לכם לספוג אותו. מי ייתן והמילים האלה הערב יבצרו/יגבירו את הבנתכם, הן באינטלקט והן ברגשות. היו מבורכים, כל אחד מכם, בנתיבכם, בעבודתכם, בפעילויותיכם, ביחסי האנוש שלכם. מי ייתן וכולכם תלמדו לקבל את עצמכם כפי שאתם בלי הרגשת חטא, ובקבלה זו תפתרו את התנאים/המצבים [conditions] הנקראים "חטא". היו בשלום. היו באלוהים!

Edited by Judith and John Saly

For information to find and participate in Pathwork activities world wide, please write:

The Pathwork Foundation
PO Box 6010
Charlottesville, VA 22906-6010, USA Call: 1-800-PATHWORK, or
Visit: www.pathwork.org

The following notices are for your guidance in the use of the Pathwork® name and this lecture material.

Trademark/Service Mark

Pathwork® is a registered service mark owned by The Pathwork Foundation, and may not be used without the express written permission of the Foundation. The Foundation may, in its sole discretion, authorize use of the Pathwork® mark by other organizations or persons, such as affiliate organizations and chapters.

Copyright

The copyright of the Pathwork Guide material is the sole property of The Pathwork Foundation. This lecture may be reproduced, in compliance with the Foundation Trademark, Service Mark and Copyright Policy, but the text may not be altered or abbreviated in any way, nor may the copyright, trademark, service mark, or any other notices be removed. Recipients may be charged the cost of reproduction and distribution only.

Any person or organization using The Pathwork Foundation service mark or copyrighted material is deemed to have agreed to comply with the Foundation Trademark, Service Mark and Copyright Policy. To obtain information or a copy of this policy, please contact the Foundation.